

Caecilia van Peski: 'Ik heb eigenlijk moeite met de mensheid'

Nederland levert al jaren internationaal opererende vredestichters aan internationale organisaties. Eigenzinnige conflictprofessionals en diplomaten die met gevaar voor eigen leven aan de slag gaan in oorlogsgebieden. Slechts enkelen daarvan zijn vrouw. Caecilia van Peski is er een van. Tijdschrift Conflictthantering sprak met haar, tussen internationale onderhandelingen door.

Door Tabitha van den Berg

Het *Financieele Dagblad* omschreef haar als de *Iron Lady*, niet alleen vanwege de metalen pinnen in haar rug – erfenis van een ernstig ongeval tijdens een van haar vredesmissies – maar ook vanwege haar hardnekkigheid als het gaat om vredesopbouw.¹ Het magazine voor ontwikkelingssamenwerking *One World* roemt haar als een vredesapostel.² Haar professionele doel: 'Helpen een context te creëren waarin onbaatzuchtig gedrag mogelijk is'. Veel vertrouwen in de menselijke natuur heeft ze echter niet. Ze was getuige van groot en onvoorstelbaar leed, mensen die elkaar de meest gruwelijke dingen aandoen. Verwoeste dorpen, verhongerde veestapels. 'Ik heb eigenlijk moeite met de mensheid.' En toch blijft ze gaan. Van conflict naar conflict. Blijvend proberen een verschil te maken.

Onderweg

Ik sprak haar op Schiphol, op haar weg naar Oostenrijk, voor een civiel-militaire oefening over onderhandelen met niet-staatelijke actoren in crisissituaties. Met een koffer vol outdoor-uitrusting naast haar dronken wij samen groene thee. Ze heeft er net een aantal jaren Oost-Oekraïne op zitten, was geplaatst in Donetsk, midden in het hart van het conflict. Uitgezonden als civiel expert voor de Organisatie voor Vrede en Samenwerking in Europa, de OVSE.

Na een zomer op adem komen in Nederland ging ze dit najaar aan de slag als *chief peace programming section* bij United Nations Development Programme (UNDP)/United Nations Volunteers (UNV), met als standplaats Bonn. Wat de woonwerkomgeving betreft in rustiger omstandigheden, hoewel ze nog regelmatig naar vredesmissies af zal reizen. Die missies bevinden zich exclusief in oorlogsgebieden en *post-conflict zones*. Dus toch steeds weer een onderdompeling in die conflictcultuur. Tussendoor geeft ze gastlessen aan jonge

Over Caecilia van Peski

Uit haar persoonlijke *mission statement*: Caecilia van Peski biedt deskundig advies over onderwerpen die met diplomatie en Buitenlandse Zaken te maken hebben. Dit doet ze door het bewustzijn van universele inzichten aan te moedigen over internationale ontwikkelingen bij maatschappelijke groeperingen en overheden op verschillende niveaus. Hiervoor biedt ze kennis en knowhow over universele zaken, om de wereld meer rechtvaardig en duurzamer te maken. Caecilia van Peski wil graag mensen en organisaties krachtiger en actiever maken om verandering te realiseren, binnen en vanuit hun eigen groepen.

professionals in Europa en daarbuiten en is ze actief in diverse nationale en internationale besturen waaronder die van vredesorganisatie PAX en de Nederlandse Vereniging voor de Verenigde Naties.

Internationale roeping

Caecilia van Peski begon haar academische vorming aan de Universiteit van Tilburg. Ze studeerde er onderwijs- en cultuurpsychologie, met nog een minor in de traumatologie: omgaan met oorlogstrauma. Haar eerste baan was als docent aan een hogeschool. Geen gebruikelijke achtergrond voor een internationaal conflict-professional. Als vrouw en psycholoog behoort ze tot een kleine minderheid in internationale teams van vredesmissies die verder vooral worden gedomineerd door mannen: militairen, politieagenten, juristen, mensenrechten-experts.

Maar eigenlijk ontstond haar internationale roeping al veel eerder. Spiritualiteit en een interesse voor internationale samenwerking, ook middels de Verenigde Naties, werden haar met de papepel ingegoten. Als dochter van een vooraanstaande

remonstrantse predikant bracht ze haar kinderjaren op verschillende plekken door, waaronder een periode in Zwitserland. Al jong leerde ze omgaan met afscheid, en verandering van omgeving en perspectief. Een eigenschap die later nuttig zou blijken in wat zij zelf een voor buitenstaanders ‘grillig verloopende carrière’ noemt. Over die carrière zegt ze: ‘Misschien zijn de verschillende studies en functies die ik koos op het eerste gezicht niet direct samenhangend, maar ze kloppen wel.’ En, op een intuïtief of spiritueel niveau is dat gevoel nog sterker, als belijdend christen zegt Van Peski daarover: ‘Ik voel me veilig en gesteund in Gods handen. Hij ziet het grotere plaatje.’

Positief imago

Van Peski: ‘Nederlanders worden zeker als behoorlijk direct ervaren. Maar ook als betrouwbaar. We worden door de band genomen positief gelabeld. Het algemene beeld is: een Nederlander in een missie is opgewekt, deskundig en doet wat hij belooft. Door strijdende partijen worden we over het algemeen als een politiek neutraal land gezien. En natuurlijk als het land van kaas en tulpen – kan het nog onschuldiger? Dat overwegend positieve Nederlandse imago is handig voor een professional in een internationale context, het helpt deuren te openen. In een missie kom je allereerst jezelf tegen. Je leert ongelofelijk veel over jezelf en je eigen cultuur. Dat is confronterend maar tegelijk ook een enorme verrijking. Dat is ook een van de dingen die ik in mijn nieuwe functie zo mooi vind: het opleiden, motiveren, mobiliseren en aansturen van civiele vrijwilligers voor de VN. Zij leveren niet alleen een belangrijke bijdrage aan de doelstellingen van de VN, maar maken ook zelf een grote persoonlijke ontwikkeling mee. Dat is onvermijdelijk door het werken in een internationaal team, in een cultuur die vaak ver afstaat van wat je thuis gewend bent.’³

Verenigde Naties

Werken voor de VN en organisaties zoals de OVSE klinkt uitdagend, avontuurlijk, eervol en leerzaam. Aan de andere kant is er ook kritiek; sommige mensen zien internationale organisaties als de VN als een geldverslindend diplomatiek circus. Van Peski: ‘Ik geloof in een organisatie als de VN. De organisatie functioneert niet perfect, er is zeker ruimte voor verbetering. Maar de VN is in niets vergelijkbaar en als we heden ten dage met een VN hadden willen beginnen, dan denk ik niet dat dat was gelukt. Als we het niet samen doen, dan lukt het zeker niet. Het beschermen van milieu en mensenrechten, een universeel thema als veiligheid: we hebben elkaar nodig. De VN is *the best we've achieved so far*. Persoonlijk geeft het mij daarbij veel voldoening om me in te zetten voor vrede. Of je nu een positief of negatief mensbeeld aanhangt: als psycholoog weet ik dat menselijk handelen beïnvloedbaar is. Mensen doen ‘de vijand’ vreselijke dingen aan, soms is die

ander een buurman van twee huizen verderop, van het huis direct naast je. Om dan nog niet te spreken over dierenleed. In Oost-Oekraïne zag ik boerderijen vol stervende dieren, verschrikkelijke taferelen. Boeren konden niet meer bij hun vee komen vanwege de constante beschietingen, waardoor koeien – geketend aan kettingen – stierven in de stallen omdat hun voer uitbleef. Dat stervensproces duurde dagen. Maar ik zie ook mensen die een wildvreemde helpen in een oorlogssituatie, een mens of dier redden in geval van nood. Onwaarschijnlijk moedig.’

De andere kant

Uitdaging, zingeving, veel reizen. Is er ook een keerzijde? Van Peski: ‘Het is, zeker als vrouw, bijna onmogelijk om een internationale carrière met vredesmissies te combineren met een gezinsleven. Het is voor een partner ontzettend lastig om naast een internationaal opererende diplomaat overeind te blijven. Dat zag je bijvoorbeeld ook bij prins Claus wiens eigen loopbaan als diplomaat niet tot volle bloei kon komen, ondanks zijn kwaliteiten. Ik denk trouwens ook niet dat ik dit werk had kunnen doen als mijn ouders nog geleefd hadden. Ik heb een zus en neefjes en nichtjes. Zij zijn degenen die het telefoontje krijgen als het misgaat. Helaas is dat al twee keer gebeurd, dergelijke noodgevallen. Dat besef is zwaar, loodzwaar. Daar voel ik me soms schuldig over. Zij hebben hier niet voor gekozen.’

Dansen met de dood

‘In 2010 ben ik tijdens mijn missie in Georgië zwaargewond geraakt. Mijn chauffeur raakte de macht over het stuur kwijt. Ik heb daarna lang moeten revalideren. Ik heb veel operaties ondergaan en het was in eerste instantie nog maar de vraag hoe ik daar uit zou komen. Daarna heb ik een bureaubaan gehad bij het ministerie van Buitenlandse Zaken, als senior beleidsmedewerker. In Den Haag, veiliger dan in het veld. Totdat ik gevraagd werd om opnieuw de missie in te gaan, ditmaal naar Oost-Oekraïne. Het klinkt gek, maar dat was toch een soort gouden kans voor een civiele conflictexpert zoals ik, werk zo dicht op een militaire, politieke en uiteindelijk humanitaire crisis in wording.’ Een waarnemingsmissie voor de OVSE dus, een interessante klus voor iemand met een sterke affiniteit voor de voormalige Sovjet-Unie, en een liefde voor vrede en veiligheid. Van Peski: ‘We wisten dat het mis zou gaan, maar hoe erg de situatie in korte tijd zou escaleren had niemand op dat moment voorzien. Met twaalf man zaten wij in de regio Donbass, in een geïmproviseerd kantoor in een hotelkamer. De OVSE had het mandaat om de strijdende partijen bijeen te brengen, aan de onderhandelingstafel in Minsk, en te werken aan veiligheid en zekerheid. In het veld betekende dat letterlijk samenkomen aan een wankel keukentafeltje in een verlaten datsja, waar we dan samen met bevelvoerders van de verschil-

lende partijen omheen zaten. Real time vredesonderhandelingen. Het ging er dan om een ingang te vinden, bereidheid tot een gesprek. Soms op nog geen 100 meter van het front terwijl op de achtergrond de kanonnen bulderden. En toen brak de “hel” los en kreeg mijn zus weer zo’n telefoontje: het contact met mijn team en mij was verloren geraakt, we waren gegijzeld. Het liep gelukkig allemaal goed af, maar meer dan de helft van de teamleden heeft daarna de missie verlaten. Ik heb besloten om door te zetten. Met het ongeval tijdens de missie in Georgië in mijn geheugen wilde ik niet in de situatie terechtkomen waarin ik voor een tweede keer door de omstandigheden gedwongen een missie voortijdig af moest breken. Het heeft daarna best moeite gekost om de negatieve ervaring te verwerken, toch ben ik blij dat ik toen heb doorgezet.’

Goed advies

Is werken voor en geloven in vrede, of, zoals wij mediators doen, proberen conflicten te helpen oplossen nou typisch iets voor idealisten? Van Peski: ‘Als ontwikkelingspsycholoog weet ik dat empathie en inlevingsvermogen geen softe prietpraat zijn: het zijn cognitieve vaardigheden, meetbaar gemaakt door middel van vele psychologische experimenten, bijvoorbeeld de Sally en Anne-tests. Die waren oorspronkelijk bedoeld om meer inzicht te geven in autisme bij kinderen, maar uiteindelijk zijn ze ook nuttig gebleken in het denken over empathie en inlevingsvermogen.⁴ Maar los van de idealen die een ieder nodig heeft om te kunnen doen wat hij doet met en voor mensen in conflict: als professional die zich nuttig wil maken in (internationale) conflicten denk ik dat twee zaken van fundamenteel belang zijn. Ten eerste: leer reflecteren op je eigen denken en handelen. Ten tweede: bekwaam jezelf om buiten je eigen perspectief te kunnen gaan staan en zo naar jezelf, anderen en hun wereld te kijken.’ Dit innemen van het perspectief van een ander is ook de methode die Van Peski hanteert in haar werk in conflictgebieden. ‘Het zichzelf kunnen verplaatsen in anderen draagt bij tot het kunnen begrijpen van de emoties en drijfveren van de ander en daarmee tot diens motivatie. Zonder empathie praat je langs elkaar heen en ontstaan er meningsverschillen. Empathie steunt op een goed ‘lezen’ of verstaan van verbale en non-verbale boodschappen. Ondanks dat emoties van mensen over verschillende culturen heen voor een deel universeel zijn is het wel een kunst om de nuances in emoties over verschillende culturen te herkennen. Mijn basis als cultuurpsycholoog geeft mij handvatten om daar succesvol mee om te gaan, in de praktijk leerde ik vervolgens hoe ik deze kan toepassen. Succesvol mediëren is ook gestoeld op een goede voorbereiding: ken je partner, probeer te begrijpen wat het is dat de ander wil, waarom hij dat wil en vooral ook wat voor hem de consequenties van eventueel verlies zullen zijn. Bovenal probeer ik in mijn werk authentiek te zijn. Ik probeer zo dicht mogelijk bij mijzelf te blijven, puur

te zijn in mijn handelen en de benadering van de ander. Dat laatste zie ik als het meest belangrijke in mijn methodiek.’

Geloof

‘De grootsheid en complexiteit van het kleine en het grote sterken mij in de gedachte dat alles mogelijk is. Er is maar één vaststaand feit: alles is continu in verandering, dus ook een schijnbaar uitzichtloze situatie. En die gedachte, het vertrouwen dat een wending ten positieve altijd mogelijk is, ook al kunnen wij hem (nog) niet zien, houdt mij op de been.’

Inspiratiebronnen

Tijdens ons gesprek vielen verschillende namen van inspirerende historische voorvechters voor vrede. Zo spraken we over Dag Hammarskjöld (1905-1961)⁵, de eerste secretaris-generaal van de Verenigde Naties totdat hij om het leven kwam bij een vliegtuigongeluk op weg naar vredesonderhandelingen in toenmalig Congo. Ook Bertha Von Suttner (1843-1914) werd door Van Peski genoemd, een Oostenrijkse radicale pacifiste die Alfred Nobel inspireerde tot het instellen van de Nobelprijs voor de Vrede en deze ook als eerste vrouw in ontvangst nam, in 1905. Von Suttner pleitte onvermoeibaar voor een Internationaal Hof voor Arbitrage zodat landen hun geschillen aan een rechter konden voorleggen in plaats van oorlog te voeren. Later zou zij als eerste vrouw een internationale vredesconferentie initiëren in het Vredespaleis in Den Haag.

Noten

- 1 “Iron Lady” vecht voor eigen belang en vrede, *Het Financieel Dagblad* 30 juli 2014 (te vinden op www.fd.nl).
- 2 ‘Vredesapostel in de frontlinie’, *OneWorld* december 2014 (te vinden op www.oneworld.nl/vanpeski).
- 3 ‘Vrijwilligers’ bij de VN werken niet belangeloos, maar krijgen betaald voor hun inzet, middels een vrijwilligerstoelage die hun dagelijkse kosten dekt. Zij zetten zich echter wel op vrijwillige basis ter beschikking aan de VN. *UN Volunteers* doen dit voor een periode van maximaal vier jaar voor een aan de VN gelieerd project of programma, vaak in voormalige crisisgebieden.
- 4 Sally en Anne zijn twee poppen uit een neurologisch experiment waarmee werd vastgesteld vanaf welke leeftijd kinderen in staat zijn om zich in te leven in de positie van een ander.
- 5 Lees alles over de spirituele nalatenschap van deze bijzondere man in zijn postuum gepubliceerde dagboeken/reflectieverslagen: D. Hammarskjöld, *Merkstenen*, Utrecht: Ten Have 2016.

Over de auteur



Tabitha van den Berg LL.B. is MfN-mediator en trainer bij Mediation Amsterdam, gespecialiseerd in zakelijke en samenwerkingsconflicten. Daarnaast is ze werkzaam als vrijwillig buurtbemiddelaar voor Stichting Beter Buren en in het ambassadeursnetwerk voor mediator in Nederland via de Nederlandse Mediatorsvereniging (NMV).